

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ
Факультет іноземної філології

Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
для науковців, викладачів, учителів, здобувачів
вищої освіти

18 травня 2022 року

Скарбек Ольга	
Тема еміграції у романі Марії Гагарін «Blonds Étaient Les Blés D’Ukraine»....	129
Старостенко Тетяна	
Zoopoetics and Its Terrains.....	132
Черкашин Сергій	
Трагіфарсова стилістика «Данцизька трилогія» Ї. Їраса як відображення індивідуального стилю автора.....	134
Чернишова Світлана	
Топос зустрічі у романі Діни Найері «Притулок».....	136
СУЧАСНІ ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ.....	139
Rackevičienė Sigita, Mockienė Liudmila	
Corpus Analysis in Foreign Language Philology Studies.....	139
Белова Марина, Ажніна Лілія	
Дієслівна транспозиція як основа англомовної граматичної метафори.....	141
Бережна Маргарита	
The Character’s Journey: Psycholinguistic Image.....	144
Борисов Володимир	
Специфіка термінологічної системи освіти як соціального коду.....	146
Григорова Надія	
Лінгвістичний аспект сучасних епістемних культур у німецькомовному дискурсі.....	148
Жарковська Інна	
Phone-in Radio Programmes. Are They Still Worth Studying?.....	150
Зосімова Оксана	
Структурні особливості британської ергонімії кондитерської галузі.....	153
Коляда Аліна, Тучина Наталія	
Models of Polymodal Transfers of Synaesthetic Metaphors in Contemporary English Poetry (on the Material of Seamus Heaney’s Poetry).....	156
Корнільєва Лілія	
Феномен прізвиська монарха як лінгво-культурологічна категорія.....	159

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ СУЧАСНИХ ЕПІСТЕМНИХ КУЛЬТУР У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Надія Григорова

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
Україна

Прискорене становлення суспільства знань актуалізує переосмислення у сучасних соціокультурних контекстах зв'язку між мовою і пізнанням. Окрім суто теоретичного значення цієї проблематики, вона має також не менш важливий практичний аспект, а саме: трансляцію знань у просторі світового суспільства, забезпечення його розуміння у контекстах різних культур. Безперечно, функціонування англійської мови як *lingua franca* певною мірою полегшує це завдання, але не усуває усіх проблем, обумовлених необхідністю вербалізації наукових ідей, відкриттів та інтуїцій. Комунікація між науковцями також нашоується на складнощі перекладу, які торкаються навіть не стільки лінгвістичного, скільки культурного аспекту.

У німецькомовному дискурсі такого роду складнощі розглядаються як у річищі філософії мови, так і площині соціолінгвістики, але в обох випадках це відбувається на тлі проблематики світового суспільства, що розглядається передусім як суспільство знань з притаманними йому плюральними культурами знань, або епістемними культурами (*epistemische Kulturen*). Отже, дискурс глобалізації певною мірою задає концептуальні рамки для більш детального розгляду мовних особливостей та преференцій сучасної науки. На відміну від британської та американської традиції, яка у розгляді цієї проблематики орієнтується здебільшого на природничі науки (Michel, 2020, S. 7-8), німецькомовний дискурс орієнтується на гуманітаристику. Як приклад тут можна навести лінгвістичний поворот у німецькомовній філософській думці (К.О. Апель, Ю. Габермас), культурології (А. Кошорке), соціології та педагогіці (Г. Роза, А. Тремль). Разом з цим, спостерігається тенденція метатеоретичних узагальнень, які торкаються визнання взаємовпливу плюральних епістемних культур і їхнього мовного оформлення. Вказуючи на це, Ганс Йорг Зандкюлер зазначає, що плюралізація епістемних культур як культурна форма репрезентації знання і відповідно – трансляції і розуміння, фіксується у метафориці життєвого світу (Sandkühler, 2009, S. 72, 75). Само поняття епістемних культур, у рамкових умовах яких відбувається розвиток мови наукових спільнот і співтовариств, потребує уточнення. Передусім це комплекс настанов, норм і ціннісних орієнтацій наукових досліджень як специфічних культурних практик, що мають свою національну традицію з відповідною мовною стилізацією. У даному випадку йдеться не абсолютизацію значущості таких культур на зразок тоталітарних вимог створення «німецької фізики» з відповідною національною термінологією, як це мало місце у Третьому рейху (Klemperer, 1970, S.121-123), а про специфічні лінгвістичні і соціокультурні особливості наукового виробництва у добу глобалізації та прискореного розвитку інформаційних технологій. Останні у парадоксальний спосіб саме мовними засобами водночас прискорюють і уповільнюють темпи

наукових досліджень, а також розуміння їх значення і практичного застосування через відсутність когерентності між мовним оформленням дослідження та його позамовною сферою практичного застосування. Говорячи про лінгвістичний аспект репрезентації культур знання, не можна обійти мовчки той факт, що епістемні культури утворюють свої мовні простори і коридори. Це не шляхи в один бік, бо між культурами знання в сфері наукового виробництва з відповідними специфічними комунікаціями та неписаними правилами трансляції досвіду здорового глузду у вигляді народної мудрості з притаманною їй фольклорної стилізації, а також пліток і чуток, існують приховані зв'язки. На цю парадоксальність у контекстах індустріального та постіндустріального соціумів вказують багато дослідників, відмічаючи феномен лінгвістичної розмитості (*linguistic vagueness*) природних висловлювань і промовляння природи (Bones, 2020, S. 12). Таку розмитість справляє враження перешкоди для розуміння змісту наукового тексту, але також акцентує не тільки можливість, а й необхідність розсування горизонтів дослідження, пропонуючи залучення лінгвістичних можливостей інтерпретації в окресленому проблемному полі. Але цей прихований лінгвістичний ресурс дослідницьких стратегій реалізується у повному обсязі лише у просторі національної мови. Штучні знакові системи і відповідні штучні мови відкидають такий ресурс на підставі притаманних їм правил селекції.

Треба зазначити, що у контекстах ідеології глобалізму на відмінності епістемних культур та їхнього мовного виразу накладається «сліпа пляма», яка не усуває розбіжностей у реляціях між різними культурами знання. У цьому зв'язку Дірк Шрöder пропонує розробку нової теорії розуміння. Він обґрунтовує необхідність розрізнення між розумінням вербальної комунікації між різними епістемними культурами та невербальними культурними практиками (Schröder, 2020, S. 24-25). Але такі пропозиції ускладнюють процеси інтернаціоналізації наукових досліджень, висувуючи на передній план, окрім вербальних особливостей національних епістемних культур, також проблеми, пов'язані з мовною політикою держав у добу глобалізації.

У німецькомовному дискурсі ця проблематика розглядається у площині євроінтеграційних процесів. Залучення до її обговорення представників інших мовних та епістемних культур, на мою думку, дозволяє поглибити уявлення про потенціал визнаних державних мов, які, на перший погляд, починають здавати свої позиції перед наступом глобальної англійської. Мали країнам ЄС до того ж загрожує інвазія мов сусідніх країн. Як приклад тут можна навести Данію. Свен Олаф Поульсон, аналізуючи мовні особливості і специфічні епістемні культури свої країни, задається питанням, актуальним для багатьох інших країн Європи: «Чи загрожують поширені середньоевропейські мови, а саме: англійська, німецька, французька данській мові та існуванню Данії в ЄС.» (Poulsen, 2000, S. 86). Висновки його дослідження є невтішними для перспектив існування датської мови як державної, принаймні у сфері юриспруденції та політики: «В інституціях ЄС від датських представників латентне вимагається відмовитись від датської мови як офіційної» (Poulsen, 2000, S. 88). Разом з цим руйнується

датська епістемна культура у природознавстві, де домінують англійська та німецька мови. Остання значної мірою також поступається німецькій. Щодо мовознавства та усього комплексу гуманітарних наук у Данії стверджується думка, що такі дослідження «цікаві хіба що для скандинавських країн» (Poulsen, 2000, S. 88).

Навіть стислий огляд окресленої проблематики дозволяє зробити висновок, що уніфікація епістемних культур на соціолінгвістичному рівні має амбівалентний характер. Адже, з одного боку, це дозволяє інтенсифікувати комунікацію наукових спільнот у просторі світового суспільства, водночас з іншого спостерігається тенденція маргіналізації держаних мов так званих «малих країн», від чого потерпають передусім гуманітарні науки.

Список використаних джерел

- Bones, Inga. (2021). *How to Swim in Sinking Sands. The Sorites Paradox and the Nature and Logic of Vague Language*. Paderborn, Deutschland: Mentis.
- Klemperer, Viktor (1970). *LTI. Notizbuch eines Philologen*. Leipzig: Reclam.
- Jan G., Michel (2020). *Making Scientific Discoveries. Interdisciplinary Reflections*. Paderborn.
- Poulsen, Sven-Olaf. (2000). Gefährden die großen mitteleuropäischen Sprachen Englisch, Deutsch und Französisch das Dänische im Rahmen der EU und in Dänemark selbst? *Weltgesellschaft, Weltverkehrssprache, Weltkultur. Globalisierung versus Fragmentierung*. Tübingen, 86–95.
- Sandkühler, Hans Jörg. (2009). *Kritik der Repräsentation. Einführung in die Theorie der Überzeugungen, der Wissenskulturen und des Wissens*. Frankfurt am Main.
- Schröder, Dirk (2020). *Bedeutung und Bedeutsamkeit. Philosophische Überlegungen zum Verhältnis von sprachlichem und nicht sprachlichem Verstehen*. Paderborn.

PHONE-IN RADIO PROGRAMMES. ARE THEY STILL WORTH STUDYING?

Inna Zharkovska

H.S.Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,
Ukraine

It is common knowledge that with the introduction of mobile phones and various sources of information radio has been taking a back-burner position in the list of our priorities. As for Ukraine, it mainly plays an entertaining role, providing mostly music programmes. As such, it does not seem to be a source of material for linguists. Still, the situation appears to be different in other parts of the world. Many countries widely use radio programmes not only as an information tool, but also as a way to establish personal contact with the public, involving the listeners in discussing political, social, local issues, etc. “By means of a direct access to ... on-line discussion forum the public has gained an unprecedented opportunity to participate in the shaping of the emerging public discourse and, at the same time, to help build a specific democratic institution of public radio” (Ferencik, 2007, p. 352). It is